

Література

1. Бодрийяр Ж. Ксерокс и бесконечность //Прозрачность зла. – М.: „Прогресс – Академия”, 1997. – С. 14-57.
2. Бодрийяр Ж. Операционная белизна // Прозрачность зла. – М.: „Прогресс – Академия”, 1997. - С. 51-116.
3. Гомілко О. Відмова від тіла: метафізична помилка сучасного фемінізму//Філософська думка. – Київ, 2001. - №1. – С. 91-100.
4. Гундорова Т. Деконструкція і гендер. //Філософська думка. – Київ, 2001. - №1. – С. 81-90.
5. Дебор Г. Общество Спектакля. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. – 184 с.
6. Соболь О.М. Свобода особистості в інформаційному соціумі: стаття перша //Філософська думка. – Київ, 2002. - №4. – С. 36-47.
7. Соболь О.М. Свобода особистості в інформаційному соціумі: стаття друга //Філософська думка. – Київ, 2002. - №5. – С. 40-58.
8. Соболь О.М. Феномен спектакуляризації: сучасне осмислення //Філософська думка. – Київ, 2004. - №2. – С. 53-80.

Тетяна Гончарук
Тернопільська академія
народного господарства

Роль української жінки-матері у формуванні національного характеру

За словами відомого німецького філософа Артура Шопенгауера (1788-1860), який вивчав природу і звичаї жіночої статі, вже сам вигляд жіночої фігури показує, що вона не призначена для надто великої роботи – ні духовної, ні тілесної. Вона виконує свої життєві обов'язки мученицьким чином: муки пологів, піклування про дітей, покора чоловікові, для якого вона має бути терплячою і підбадьорливою подругою. Жінка не

створена для вищих страждань, радощів і могутнього прояву сил. Її життя повинно проходити спокійніше, незначніше і м'якше, ніж життя чоловіка, не роблячись від цього щасливішим чи нещаснішим [1, 5].

Ці слова А.Шопенгауера спонукають до роздумів над такими питаннями: яка за своєю природою українська жінка? Яка її роль в сім'ї? Чи відповідає вона шопенгауерському взірцеві?

Старі ікони і парсуни доносять до нас одухотворені, просвітлені обличчя наших жінок ще від прадавніх часів і часто з книжкою у руках. Вони не тільки були дружинами високопоставлених чоловіків із українських князівських родів, шляхти та козацької старшини, а й самі були політиками, ученими, митцями. Мало того, на протязі всієї історії України немало з них в культурно-освітній, політичній, і навіть військовій діяльності не тільки не поступалися перед чоловіками, а й перевершували їх. Але завжди на різних життєвих шляхах і перехрестях українська жінка стояла на боці милосердя, несла велику любов і сімейне тепло.

Багато українських вчених, які досконало досліджували національний характер українців прийшли до висновків, що на нього великий вплив мала родина. До таких мислителів відносився і Богдан Цимбалістий (1919-1991), який переконався у тому, що однією особливістю життя української родини є становище у ній жінки-матері. Українська жінка відіграє в громадському житті надзвичайно важливу роль. Навіть в українській літературі прекрасна половина превалює над сильною половиною своїм бойовим духом (Леся Українка, О.Теліга та інші). Український фольклор часто змальовує ситуації, де жінка домінує над чоловіком. Такий стан Б.Цимбалістий пояснює особливим "типом нашої суспільности і нашої культури". "Чоловіки підсвідомо бажають бачити такими своїх жінок, правдоподібно взираючись на образі своєї матері. Якщо б глибше проаналізувати любовне життя українців, мабуть дійшлося б до висновку, що цей підсвідомий образ матері керує

їх і при виборі подруги життя. Українець шукає у своєї жінки дещо з матері" [2, 37].

Жінка-мати зідіграє особливе значення у ментальності українців. За спостереженнями вченого, в дитинстві українцям набагато ближчою є мати ніж батько. Саме до жінки-матері звернена глибока любов і навіть пієтизм її дітей впродовж усього їхнього життя. Навіть Україна найчастіше виступає під цим символом: "Україна-мати", "Ненька-Україна", що виражає характер патріотизму як відданість дітей матері. У релігійному житті більш поширеним є культ Богоматері, ніж Христа-Боголюдини. Ці факти пояснюються "матріархальним" характером української родини, де практично вся ефективна влада належить матері, яка до того ж повністю бере на себе виховання дітей. Батько не раз свідомо заявляє свою незацікавленість вихованням дітей, і тільки залишає за собою право для покарання дитини. Через це батько для української дитини являється злим, недоступним, лише караючим авторитетом. Правда, існує також і другий тип батька, доброго, лагідного, який надмірно опікується дитиною, на кшталт материнського. Все це, на думку вченого, має вплив на виховання і формування характеру української людини.

Тут Б.Цимбалістий зазначає відмінності у формуванні людини європейського типу і українця. У формуванні європейця беруть активну участь і мати і батько. Спочатку дитиною опікується мати, але від чотирьох років батько чим раз більше займається вихованням дитини, зокрема сина. Через це в Західній Європі існує "патріархальна" родина. Для нормального розвитку європейця дуже важливо, щоб дитина зазнала впливу обох батьків, інакше її розвиток буде незавершеним.

Ситуація, яка склалася з вихованням на Україні, за словами філософа, має негативні наслідки для її мешканців. Через те, що українська дитина не може легко ідентифікуватися з батьком, оскільки він нею мало цікавиться і вона його боїться, тому вона ототожнює себе в більшості з матір'ю, яка постійно знаходиться біля неї, піклується про неї і захищає від гніву батька. Отже, норми поведінки, характер моралі, ідеал людини в

українця підпорядковані вартостям типовим для жіночої свідомості. Це твердження пояснює той факт, що в характері українців домінують такі риси, як добродушність, лагідність, ніжність, сердечність, тобто всі риси притаманні ідеальній людині. Це відповідає загальноновизнаному емоційно-почуттєвому характеру українця, його втечі до малого гурту, об'єднаного теплотою взаємин. Із цим узгоджується і відомий український індивідуалізм, відносна байдужість до загальнодержавних інтересів. Це типова жіноча поведінка. Український "батько-отаман" всіма опікується, про всіх дбає, спільно з усіма радиться, тобто як Б.Цимбалістий це називає, отаман з "материнськими рисами".

Такий вплив на формування характеру має і негативні наслідки у відношенні українців до влади і до авторитету в суспільстві.

Також формування ряду компонентів характеру українців, особливо негативних, вчений пов'язував із тривалим поневоленням України, із чужою владою, яку українець інтерпретуватиме у світлі свого відношення до влади батька в родині, тобто ставитиметься з недовірою, ворожістю. І якщо й буде підкорятися, то лише через страх, а не через бажання. Поки влада в Україні була чужою, до того часу виправданим був бунт проти неї. Коли ж деспотична влада падає, тоді найчастіше настає в Україні анархія, або на думку Б.Цимбалістого, українці не бажають відновлювати над собою владу, оскільки вона асоціюється у них із постійним насильством, страхом. Через це найкраще коли кожен сам буде собі паном і всі між собою будуть рівними. У такій ситуації рівності, не можна допустити, щоб хтось став вище. Через це істотною рисою українців є "анархічність української вдачі", тобто невміння встановити свою владу і її втримати.

Ще одну особливість українців підкреслив Б.Цимбалістий. Це те, що після смерті батька, до найстаршого сина не переходить вся батьківська влада, а ділиться між усіма порівно, як і все майно.

До всього вище сказаного, Б.Цимбалістий додає, що на формування національного характеру українців впливає надзвичайне піклування матері своїм малям, яке в старшому віці переростає у довіру до себе і до життя, сприяє впевненості в житті (українське "якось воно буде", навіть коли ситуація дійсно загрозлива). На думку дослідника, саме в тих ранніх переживаннях українського немовляти, коріниться вихідна база для життєвого оптимізму, для морально-психологічної незламності українського народу, незважаючи на всі історичні лихоліття. До цього всього долучається вплив родючої землі, щедрої природи.

Звичайно, всі ці твердження вченого мають досить тенденційний характер і вимагають критичного ставлення і систематичних студій, але не враховувати їх при з'ясуванні чинників формування національного характеру неможливо.

Література

1. Козуля О. Жінки в історії України.- К.: Український центр духовної культури, 1993.- 255с.
2. Цимбалістий Б. Родина і душа народу // Українська душа.- Нью-Йорк: Ключі, 1956.- С.26-43.

Солнишкіна А.А.

Дніпропетровський національний університет

Соціальні проблеми жінок – військовослужбовців в українській армії трансформаційного періоду

Впродовж останніх років у багатьох країнах світу відбулася трансформація традиційних поглядів на роль та місце жінки у суспільстві, поширюється рух за подолання всіх форм дискримінації, що принижують людську гідність жінки, за створення різних можливостей та умов фактичної рівності статей, для самореалізації чоловіків та жінок у професійній,